

Pražský lingvistický kroužek

je nositelem programu celostní filologie. Jde o přístup funkčně-strukturální, jenž do všech důsledků přijímá jazykovou povahu textu, ba řečové komunikace vůbec; domýšlí přitom samozřejmě i skutečnost, že každá textová komunikace je jedinečnou kulturně-historickou událostí, podléhající spletitým souborům společenských norem. Soustavnou aplikaci tohoto programu na nejstarší baltský jazykový materiál předvedl náš člen v knize *Lithuanica aliter*, jež vyšla roku 2019 litevsky. S částí této knihy se nyní můžeme seznámit v češtině:

Pruština v dílech vzdělanců u dvora Karla IV. a v husitské Praze

Ilja Lemeškin

Pruština je po litevštině a lotyštině třetí a poslední z dochovaných baltských jazyků. Již XVII. století konstatovalo, že prušтина vymřela. Materiální doloženost pruštiny je slabá a zvláštní: jazykové památky z vlastního území Prus jsou zatíženy tím, že je opisovali, či přímo sepisovali lidé, kteří sami prusky neuměli. Teprve nedávno se pro vědu začaly objevovat autentické pruské texty vytvořené evropsky vzdělanými Prusy plyně ovládajícími latinu, a to jinde v Evropě, daleko od Prus. Zatím známe *Basilejský* a *Krétský* kolofón, objevené po řadě v letech 1974 a 1992; je naděje, že jak bude postupovat podrobná katalogizace evropských středověkých rukopisů, vyjdou na světlo ještě další.

Kolofón je pevná součást středověké knihy: jde o gesto, jímž *scriptor* [opisovač] ukončuje svou ruční práci na díle; jedině v kolofónu tak může vystoupit z ducha i z jazyka knihy a projevit se individuálně. «Pruské kolofóny» jsou latinské kolofóny uzavírající latinsky sepsaná filosofická díla, jež obsahují jistou pasáž v pruštině: dokládají, že knihu opisoval pruský vzdělanec. Kolofón *Basilejský* sám sebe datuje 1369, kolofón *Krétský* lze spolehlivě datovat 1422: to z nich společně činí vůbec nejstarší památky baltských jazyků.

Ilja Lemeškin má velkou zásluhu o konsistentní interpretaci obou kolofónů, a to právě díky tomu, že je celostně uchopil v jejich svébytném evropském žánru; zároveň doložil, že pruská *ex tempore* v latinských filosofických traktátech jsou pevně ukotvena v dobovém folklóru. Podrobným zkoumáním obou děl co artefaktů záměrně vytvořených u příležitosti konkrétních historických událostí, Lemeškin dále prokázal, že *Basilejský* i *Krétský* kolofón svým vznikem úzce souvisí s Prahou: starší z nich napsal anonymní dvořan «litevského krále», vysoce postaveného šlechtice, jenž se pohyboval v bezprostřední blízkosti císaře Karla IV. (jsa navíc příbuzný jeho poslední manželky); tvůrcem mladšího pak byl Prus jménem Petrus Turnau, absolvent pražské university a nadšený šířitel husitství (za což byl roku 1425 ve Špýru upálen).

Srdečně zveme všechny, kdo chtějí zažít dobrodružství poznání i připomenout si historickou evropskost Prahy, na distanční zasedání

v pondělí **12.** dubna 2021 v **18h00**

jehož internetové parametry najdete na
www.cercledeprague.org

Na stejné adrese je ke stažení i zevrubná česká recenze na celou knihu *Lithuanica aliter*.